

ՕՐԱԳԻՐ ԶՄԻՒՌՆԻԱՅ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

ՀԱՐՑԱԿԱՆ ԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՀԱՐՑԱԿԱՆ ՈՒՐԱԿԱՆ 18 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ 1853

ԹԻՒ 457

ՀԱՐՑԱԿԱՆ 18 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ

Բարձրագոյն Վրան և Ռուսիոյ տէրութեան մէջ եղած վէճը նոր դարձուած մի ընկալաւ մօտերս Եւրոպիոյ չորս մեծ տէրութիւնները, այսինքն Մեքիկան, Վաղիան, Եւստրիան և Ֆրանսիան ըստ ամենայն մասին համաձայնեցան մէջեր նին՝ Երեւելեան խնդրոյն հաստատուն վախճան մը տալու, և միանգամայն խաղաղութիւնը նորոգելու համար Թուրքաստանի և Ռուսիոյ մէջ, երկու կողմանց պատուաւոր պայմանօք: Յայտնի է որ, մինչև ցայսօր Եւստրիան և Ֆրանսիան վերոյիշեալ երկու ծովային տէրութեանց հետ՝ քանի մը գլխաւոր մտանց նկատմամբ համաձայն չըլլալով, չէզոք կացութեան մը մէջ մնացած էին, և այս բանը մեծ տարակուսութիւն կը պատճառէր Եւրոպիոյ քաղաքական անձանց, չգիտնալով թէ ինչ ընթացք պիտի ունենան այս երկու չէզոք տէրութիւնները, եթէ որստեքաղմը մի և նոյն սաստիկութեամբ շարունակուելու ըլլայ: Սակայն այժմ՝ յիշեալ տարակուսութիւնը փարատեցաւ. չորս մեծ տէրութիւնները մտերիմ միջոցներով հաշտութիւնը գտնելով մէջերին, արդէն սկսան ամեն խաղաղասիրական հարկաւոր տնօրէնութիւնները ի դուրս դնել, և ընդհանրապէս կը յուսացուի թէ շատ ժամանակ չանցած, պատուաւոր և հաստատուն հաշտութեամբ մը պիտի վերջանայ Թուրքաստանի և Ռուսիոյ մէջ պատահած վէճը: Եւստրիոյ կը համարուի ըսելու, թէ յիշեալ հաշտութիւնը պիտի ըլլայ առանց վնաս մը հասնելու օսմանեան տէրութեան անկախութեանը և ամբողջութեանը, որ ամենահարկաւոր է Եւրոպայի հաւասարակշռութեանը:

Եւս հարկաւոր նիւթոյս վրայօք զանազան խորհրդածութիւններ կընեն Մեքիկոյ և Վաղիոյ լրագիրները, որոց ամենքը ի նպատակ օսմանեան տէրութեանը կըխօսին:

Վաղիոյ Մեքիկոյ անուն պաշտօնական օրագիրը, իւր թուոյն մէջ որ ի 9 գեկտեմբերի ըստ նոր տուածի՝ յետագայ ծանրակշիւ յօդուածը կը պարունակէ, որ խիստ բարի ազդեցութիւնը խաղաղասէր հասարակութեանը վրայ:

«Մեքիկոյ մայիսի 5-17ին կ'ըսէինք որ, եթէ ի կոստանդնուպօլիս Մեքիկոյի իշխանին առաջարկած խնդիրը չփութիւն մը պատճառելու ըլլար, նոյն խնդիրը ընդհանուր քաղաքականութեան վերաբերէր, որուն միջամտելու ըլլալ պիտի պարտաւորէին Վաղիոյ հետ՝ նաեւ միւս տէրութիւնները՝ որոնք ստորագրած են 1841 յուլիսի 13ին եղած դաշնագրութեան մէջ: Կ'սպեքը ըստուգեցին մեր նախագահութիւնը, և այս փոխադարձ երաշխաւորութիւնը՝ զոր հասարակաց օգուտը և անոր սկզբանց յարգութիւնը՝ այն ժամանակէ ի վեր, ըստ մեր գաղափարութեան, կը հաստատեն մեծ տէրութեանց մէջ, այս օրուան օրս ի կատար հասեալ գործ մըն է:

«Կոյսեր կառավարութեան մտերիմ միտքով նը Մեքիկոյ Ֆրանսիոյ կառավարութեանը հետ՝ արդէն ապահովուցած էր միտքերը, ի վերջոյ այս ամենայնի տակաւին երկբայութիւններ կը մնար ի վերայ ընթացից զոր պիտի ունենային միւս տէրութիւնները յսկիզբն որստեքաղմի միջոցով, որուն առջեւ առնելու համար անկեղծութեամբ աշխատած էին, և որուն տեսարանը կրնար ընդարձակել նոյն իսկ իրաց ուժգնութեամբը:

«Եւս այս վտանգը անցնելու համար, նմա նապէս հասարակաց միտքան գործողութիւն մը կարգադրելու և Եւրոպական օգտից կապը ևս առաւել սեղմելու համար, Կոյսեր կառավարութիւնը մեծ յարատեւութեամբ իւր ջանքը ի գործ դրաւ: Եւս բարենպաստի քաղաքականութիւնը իւր վախճանին հասաւ:

«Մեքիկոյ սնապարծութիւն մը ըրած պիտի

ըլլամք, եթէ Երեւելեան խնդիրը իբրեւ լրմնացած համարիմք, այլ ընդհանրական տակաւին տեսնելու եմք զայն զանազան դարձուածներէ անցնել, սակայն Եւստրիոյ և Ֆրանսիոյ տէրութեանց փառիքի և լոնտոնի դահլճաց հետ եղած բացառաւոր համաձայնութիւնը բաւական է այժմէն հանգարտեցնելու զանհանգստութիւնները՝ որոց մէջ կը գտնուի Եւրոպան տասն ամիսէ ի վեր: Վանդի այս վիճին վտանգը այն տեղ կը կայանար, որ չըլլայ թէ տէրութիւնները երկու բանակի բաժնուին: Եւս այժմ այս երկիւղը փարատեցաւ:

«Վաղիան, Մեքիկոյ, Եւստրիան և Ֆրանսիան միեւնոյն տեսութիւն ու միեւնոյն բաղձանքը ունին և դաշնագրութեան թղթով մը, որ ամուրջ ճիւղ ստորագրեցաւ ի վէճնա խորհրդակցութեան մը մէջ, ուր ներկայ էին չորս կառավարութեանց երեսփոխանները, կը յայտնեն իրենց համակամ որոշումները ըստ այսմ մասին:

«Վերահաստատել զխաղաղութիւնը Ռուսիոյ տէրութեան և Բարձրագոյն Վրան մէջ՝ երկու կողմանց պատուաւոր պայմանօք, և անխախտելի պահել օսմանեան տէրութեան երկրական ամբողջութիւնը, որուն անկախ գոյութիւնը՝ համեմատ դաշնագրութեամբ հաստատուած սահմանաց, Եւրոպական հաւասարակշռութեան էական պայմանաց մէկն եղած է:

«Չորս տէրութիւնները միաբան ջանքով կրկին վախճան յառաջ տանելու միտք ունին. այսինքն՝ հիմա կուսեն հաստատելով թէ պատեքաղմը չկրնար, որեւիցէ դէպքի մէջ, փոփոխութիւններ պատճառել ստացուածոց վիճակին զոր ժամանակը նուիրական ըրած է Երեւելի մէջ, պատեքաղմին ասպարէզը ամփոփել ըսելէ, և միանգամայն կը յուսամք թէ այնպիսի սահմաններու մէջ դրուած պիտի ըլլայ Ֆրանսիոյ և Եւրոպայի դահլճի ճին և Բարձրագոյն Վրան մէջ պատահած վէճը:

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄԱՂԹԱՆՔ ԱՌԱՍՏՈՒԱԾ Ի ԴԻՆՈՅ ԱՆՅԻՆ ԿԱՌԱՎԵՐՈՒՄ:

- Օրինք ինչ երկինք տեղ տեղացին,
- Օր չենկալաւ հըրու գետին.
- Չիւն և կարկուտ ընդ եղեման
- Տարափ սիզոյ և ցօղ գարնան,
- Որք մերթ ի սաստ մերթ ի նպատո՝
- Բզմարաւուտն թանան զգարատ:
- Սահանք ահեղ անձրեաց հոծ
- Համայնաջինջ հեղեղ ջրոց,
- Որ կատարած աղետագին
- Ետ ապառուժ հնոյ աշխարհին,
- Յասմամբ գորգար բնաւ ջնջեաց՝
- Օգտաւորապարտ աղբ մահացուաց:
- Սարակ և դորտ և շանաճանձ՝
- Լմորտուաւան լազին ի տանջ՝
- Օհուռնը զաղիքը ցեց չարաթոյն՝
- Օմարդ լինի Եգիպտացւոյն:
- Ի Սողոմայն ծծումբ և հուր՝
- Յորմէ միայն Վոլտ մաղապուր:
- Համայն սոքօք երկիր անպարտ՝
- Սահկանացուաց զմեղապարտ
- Ելլոյժ ըզլիւժ արգար ձեռին,
- Կաց անտրտունջ առ Վատողին:
- Եւ առ ի բէն Լստուած հզօր՝
- Թող յիս հեղցին սատ բիւրաւոր:
- Դու յիմ վերայ բիւր պատուհաս
- Սարթիս կուտել, կալ անբամբաս:
- Կամ ինքնիշխան ըզբոյժ Տէր իմ՝

- Օրեն արդար ինձ դաւանիմ:
- Երգարութեանդ սուրբ իրաւամբ՝
- Խոշտանգանդ տուր զիս ի ջամբ:
- Եւս չանթից քոց երկնաւորք՝
- Իմ վնասը եւան սիրտ նպատակ:
- Սրտմտութեան բուժ զոհ պատրաստ
- Եւս իմ ինքնին անկցի տապաւոտ:
- Բարկութեան քո թափեալ զմուր՝
- Մե յիշեալ կամ ի Գոմար:
- Դու Երբոն արգարաւցին
- Եւ յոյժ չարեօք անթիւնիս:
- Յիս Տէր՝ զամեն բարգեա կուտեմ,
- Բզլաշնակունդ յիս թօթափեմ:
- Հոր զիս Տէր իմ՝ դու միայն հար,
- Մե յօտարին զիս ձեռն տար,
- Դու վրիժակ ձեռնիդ հարուած
- Սպեղանի է իմ վերաց:
- Օ յիս խոցեցեան նետք քո ձեռին,
- Իաց զի հոգւոյս վերք բուժեցին:
- Ինձ կեանք շնորհէն երանաւէտ՝
- Սահունք՝ հեղեղալ յիս դաւնաղէտ:
- Թէ և ի բիւր տուգանս մատ իմ,
- Եւս իմ և եթ՝ զի բուժիցիմ:
- Ի՞նչ յոնցուածոց թող ջնջեցի,
- Եւ չէ ինչ փոյթ իմ կեանք շնջի:
- Մե ողորմիւր Տէր իմ՝ զիս հար:
- Օ ի ի բանս քո լիցիս արգար:
- Երգարութեանդ երկրպագեմ,
- Սուրբ իրաւանցի ծուր կրկնեմ:
- Թէ փրկութեան պատահիցիմ,
- Ու անդատապարտ կացցէ անձն իմ,
- Երգարութիւնըն բողբէ,

- Եւս իմ զինէն դատախազէ՝
- Ողորմութեան գու անարժան
- Չարախտաւատ որդիս կորստեան:
- Մե ողորմիւր Տէր իմ՝ զիս հար,
- Հար զանթիւն՝ Լստուած արգար:
- Եւս յիշեմ Տէր՝ զանհուն զգին
- Բզլիւժ իմ արեանն անգին,
- Որ կշռեցաւ ընդ սակ պարտուց
- Պարտապանիս մահունց բիւրուց:
- Եւս ձեռն եւ սակ իմ մեղանաց,
- Եւս ձեռն և գինն իմ փրկանաց:
- Երգ պաղատիմ՝ մի յիս խնայեր:
- Ի գինն անհուն խնայեմ Տէր:
- Ողորմիւր անմահ՝ բողբ արեան
- Եւս իմ գուցէ յունկ Լստուածեան:
- Մահ ընդ մահու տուժեաց յոժար
- Ողորմիւր վան իմ սիրով անձառ:
- Օ անձն իւր վասն իմ եղ ի գըրաւ:
- Օ ի ես կեցից՝ զիմ մահ մեռաւ:
- Մեռաւ Եւս ձեռն զի ես կեցից,
- Յնջեաց յանձնս ըզլիւժ ցաց բիւժ:
- Օ ի սրբեցի հոգւոյս արաւ:
- Մեռաւ Փրկիչ իմ անարատ:
- Ողորմութիւնն յաղթանակեաց,
- Իմ ջնջեցաւ մուրհակ պարտեաց:
- Յնձն զնեալդ արեամբ Վառին,
- Եւս իմ փրկեալ մահուամբ Փրկիչն:
- Օ ի պարտեցան դժոխք և մահ:
- Բարձաւ երկիւղ, տեղի ետ ահ:
- Թէ տիեզերք վրէժիւնդիք
- Ինձ անարկու հաղցեն վճիռ:
- Եւ թէ ողջոն սանդարամետ

որ կարելի պիտի ըլլայ Լ. Բոգայի տէրութեանը
գեականական բանախօսութեան միջոցաւ ազդու
եղանակաւ աշխատելու նորոգել իրենց միաբան
երաշխաւորութեան ներքեւ, հաստատուն իսկ
զաղու թիւն մը ի մէջ Ռուսիոյ և օսմանեան կայ
սերութեանն:

Ի տնտեսի թայմը անուն լրագրոյն գեկտեմբերի
7 թուոյն մէջ ըստ նոր տուեալի, հետեւեալ
յօդուածը կը կարգաւորէ:

“Չորս տէրութեանց մէջ հաստատեալ միա
բանութեանը առջեւ Լ. Բեւելի մէջ եղած այժ
մեան պատերազմը չի կրնար ծանր վտանգներ ու
նենալ թէ և երկարեալ ըլլայ. քանզի Լ. Բեւելի
Վաղրիան, Լ. Բոգայի և Բոգայի հաստատուն
մտքը միաբանեալ ըլլալով ի կարգադրելու գործը
քերէլ յառաջագոյն համաձայնութեամբ որոշեալ
հիմանց վրայ, ամենևին հաւանական չէ որ Լ.
Բոգայի ապահովութիւնը նիւթապէս ամրոխտուի:

“Թուրքաստանի պատերազմը, եթէ ի պատեհ
ժամանակի, միջնորդութեամբ չի վերջանար, կը
յուսամք թէ անոր տարածութիւնը Վաղրիայի
մէջ միայն պիտի ամրոխտուի. և այսպիսի սահ
մանափակ կերպիւ եղած պատերազմէն ամենևին
օգուտ մը չի կրնար ծագիլ երկու հակառակորդ
կողմանց մէկուն, ըստորում այս օրինակ պատե
րազմին վախճանը չի կրնար մեծ ազդեցութիւն մը
ունենալ հաշտութեան պայմանացը վրայ: Բանդի
այս վէճին միջնորդ դատաւոր եղող տէրութեանց
պայմանները պիտի որոշուին ոչ թէ Վանուբի
եղերքը եղած պատերազմին դիպուածական ըն
թացից համեմատ, այլ ըստ ծանուցեալ յա
րաբերութեանց Ռուսիոյ և Թուրքաստանի,
նմանապէս ըստ հարկաւորութեանցը Լ. Բոգայի:

— Ս. Բեւելի Լ. Բոգայի լրագրող Լ. Բեւելի
բարեկամներէն լրմնաւորեն վրայօք, երկար խոր
հրդեհութիւններ ընելէն ետեւ, հետեւեալ
խօսքերով կը վերջացնէ իւր յօդուածը:

“Եթէ բարեկամութեան, խաղաղութեան և
առեւտրոյ դաշնագրութիւն մը ըլլալու է Ռուսիոյ
և Թուրքաստանի մէջ, և այս դաշնագրութեան
մէջ պիտի կարգադրուի այս երկու տէրութեանց
հարաւարակաց օրինաւոր պաշտպանութիւնը իրա
րու երկրին մէջ փոխադարձաբար. և երկրորդ
ուրիշ դաշնագրութիւն մը ըլլալ հարկ է իմէջ
Սուլթանին և հինգ տէրութեանց, ըստ օրինակի
դաշնագրութեան որ եղաւ ի Վարդանէլ յամին
1841, որուն զօրութեամբ Սուլթանը պիտի
խոստանայ յարգել հիմնական եղած սահմանա
դրութիւնները և Վանուբեան իշխանութեանց

ու Սուլթանի արտօնութիւնները. նմանապէս
նոյն դաշնագրութեամբ պիտի պարտաւորի,
ինչպէս Վանուբեան դաշնացի մէջ, և այս ան
գամ ոչ թէ Ռուսիայի այլ Լ. Բոգայի առջեւ,
պաշտպանել յատկապէս զբրիտանական կրօնը
իւր վիճակաց մէջ: Լ. Բոգայի կերպիւ բարեկամ
կան կարգադրութիւն մը կրնայ ըլլալ եթէ Ռու
սիոյ ընթացքը հաւատարիմ ըլլայ: Բանդի եթէ
քրիստոնէից պաշտպանութիւնն է որ կուգէ,
պէտք է գոհ ըլլալ, որ անոնց պաշտպանութիւնը
յանձնեալ ըլլայ ի վերայ անխախտելի հիմանց,
ըստորում բոլոր Լ. Բոգայի յանձնուած պաշտ
պանութիւնը ի հարկէ աւելի հաստատուն է
քան թէ երբոր միայն իւր ձեռքը կը յանձնուի.
վանդի յայտնի է որ, եթէ Թուրքաստանի և
Ռուսաստանի մէջ պատերազմ մը պատահելու
ըլլայ, դաշնագրութիւնները բնականապէս ջնջ
ջուած ըլլալով, Սուլթանը պարտաւորեալ պիտի
ջլջայ քրիստոնէական կրօնը պաշտպանելու եթէ
այս պաշտպանութիւնը յառաջ գալու ըլլար
Ռուսիոյ հետ եղած յատուկ դաշնագրութեան
մը: Բայց ընդհակառակն եթէ Սուլթանը հինգ
տէրութեանց հետ դաշնագրութեամբ մը կը պար
տաւորի ի գործ դնել այս պաշտպանութիւնը,
յայնժամ եթէ հինգ տէրութեանց մէկուն հետ
պատերազմ ունենալու ըլլայ, միւս չորս տէրու
թեանց տուած գրաւոր խոստումները ջնջուած
ջլջար: Լ. Բոգայի կարգադրութիւն մը ամէ
նուն իրաւունքը պիտի ապահովեն, եւ թագրե
լով զանոնք կատարեալ կերպիւ պատուաւոր:
Բայց Ռուսիան այս բանին հաճութիւն պիտի
տայ արդեօք. բոլոր խնդիրը ասոր վրայ կը կայա
նայ: Ս. Բեւելի ցայսօր պնդապէս հաստատուն
մնացի վերայ գործադրութեան չափազանցական
մեկնութեանցը, զորս կուտայ հիմնական դաշ
նագրութեանցը, նմանապէս նոր իրաւունքներ
տալու համար: Սակայն պէտք է որ ետ քաշ
ուի իւր պահանջներէն, եթէ խաղաղութիւնը
ի գործ դրուելու ըլլայ:

Ճիշդիւ Լ. Բեւելի օսմանեան լրագրոյն ետքի
թուոյն մէջ, հետեւեալ պաշտօնական յօդուա
ծը կը կարգաւորէ:

“Ռուսաց կառավարութիւնը՝ խաղաղութիւն
ընելու իւր փափագը յայտնելով միշտ, դաշնա
կից չորս տէրութիւնները Բարձրագոյն Վրանի
մացուցին այս բանը, խնդրելով որ ծանուցանէ
իրենց իւր դիտաւորութիւնները ըստ այսմ մա
սին: Վասն որոյ աւելաւ ի վէճին 17ին և 18ին

երկու մեծ ժողով եղաւ Բարձրագոյն Վրանը,
ուր ներկայ էին բոլոր նախարարները: Վէճին
ընթացքը, զիստօր պաշտօնատարները, իւրեանց
և յամաքի ու ծովու զօրապետները: Լ. Բոգ
այի ժողովոյ մէջ կատարեալ քննութիւն և կշեա
ղատութիւն ըլլալէն ետեւ, միաբան հաճու
թեամբ որոշեցաւ հետեւեալ պատասխանը տուլ,
այսինքն թէ, Բարձրագոյն Վրան կառավարու
թիւնը պատերազմ հրատարակեց որ իւր իրաւ
ունքը և կայսերութեան ամբողջութիւնը պահ
պանէ. ուստի եթէ անոնց՝ ներկայ և ապաւնի
փնտնելէ ազատ պահպնելու համար հզօր երաշ
խաւորութիւններ կը տրուի, օսմանեան կառա
վարութիւնը պիտի չի հրաժարի հաշտութիւնը բ
նելու: Բարձրագոյն Վրան պէթ թվայով մը
հաստատեց այս որոշումը, որուն վեհափառ
Սուլթանը իւր բարձր հաճութիւնը տուաւ:

“Լ. Բոգայի պատասխանը՝ դաշնակից չորս տէրու
թեանց երեսփոխանացը հաղորդեցաւ. և ոյս
կերպիւ քաղաքական խնդիրը աւարտմա՞ առաջար
կութեան մը կերպարանք ստացաւ, որուն տա
տասխան տրուեցաւ հակառակորդ կողմանց մէ
կէն: Տակաւին ոչ հաշտութիւն եղաւ և ոչ զի
նադադարումն. պատերազմը կը շարունակուի:
Ի վերայ այս ամենայնի վերոյիշեալ որոշումը
հաղորդեցաւ Ռուսիոյ և Թուրքիոյ բանակոց
ընդհանուր զօրապետաց և ուրիշ գործակալաց,
որպէս զի հոգ տանին և զգուշանան որ խռովա
լութիւն և շփոթութիւն մը չըլլայ զինուորական
գործողութեանց մէջ, որ կը շարունակուին:
Լ. Բոգայի որոշումը իմաց տրուեցաւ հասարա
կութեանը ի տեղեկութիւն իւր:

“Բայ որում յիշեալ վէճի որոշեցաւ օրինաց
կարգադրութեանը համեմատ, և դեռ պիտի նը
ւիրական ֆէթվայով հաստատեալ և միաբան
հաւանութեամբ ընդունուած ըլլալով, ոչ քաշ
նկա պարսաւելու կը յանգանի, ռաստիկ պա
տիճ պիտի ընդունի այնպիսի յանցանորդ:

— Պարսից վեհափառ Շահին և Խեհրմանի
Լ. Բոգայի դեսպանատան մէջ եղած գեղարկութիւնը
զոր յիշատակած էինք Լ. Բեւելի նախընթաց
թերթին մէջ, բարեկամական վախճան մը ունե
ցրէ: Բանդի Ս. Բեւելի Վրանի դեսպանը
իւր պահանջած հատուցումը կատարեալապէս տա
նալով Պարսից կառավարութեան, իւր դեսպա
նական յարաբերութիւնները վերահաստատուե
րէն ինչպէս յառաջագոյն:

Բայց յայտնանէ ընդհանրապէս կը յուսացուի
եղեր ի թէ Շահին, թէ Պարսից կառավարութե

Ինձ յարկէ պարտաւորեալ,
Լ. Բեւելի ինձ մահ թէ որոտան,
Լ. Բոգայի Փրկիչն եմ ապաստան,
Լ. Բոգայի (Յեանն) եմ քաջայոյ՛ն:
Յատուածորդին իմ միակ յոյս:

Յ. Ս. Ս. Ս. Ս.

Լ. Բեւելի-Ս. Բեւելի Վաղրիայի Լ.
Բեւելի-Ս. Բեւելի Վաղրիայի Լ.
Բեւելի-Ս. Բեւելի Վաղրիայի Լ.

ԶԻՆՈՒՈՐ ՈՒՄՆ ԵՒ ԾՐԱՐ ՆԱԿՏԻՑ

1. Ինչ որ բանից իմաց՝ ո՛վ իմ բարեկամ,
Որ է պատմութիւն, ինչ անորոշական,
Խորմէ և գոցեմ՝ խրատ պիտեան,
Խրատ գիտութեան՝ և զարդ հոգեկոն:
2. Երբ յորժամ երթայ՝ որ յեկեղեցին,
Օգիրս աղօթից՝ տարցի՛ յիւր ծոցին,
Երկրիւղեւ մեծաւ՝ զմիտս իւր ուղղել,
Եւ անդնոտ սրտիւ՝ առ Տէր աղօթել:
3. Բայց զպատմութիւն՝ լուր գու զինուորին,
Որոյ վարք եղեւ՝ արտաքոյ կարգին,
Օ՛հ յաւուր միում՝ մուտ յեկեղեցին,
Օ՛րար մի նարտից՝ տարեալ յիւր ծոցին:
4. Թիւր երեւցաւ՝ եկեղեցականին,
Լ. Բոգայի տարօրինակ՝ ընթացք զինուորին,
Օգր և հրամայեաց՝ անդէն առ նմին,
Ի՞նչեւ առաջի խիտ դատաւորին:
5. Երբ զինուորն եկաց՝ յահեղ ատենին,
Ինչորեաց ունկնդիր՝ լինել իւր բանին,
Օ՛հ զամբաստանեալս՝ նախ պարտ է քննել,
Լ. Բոգայի զարդար՝ մի՞նչ հատանել:

6. Եւր, թիւ տուր ինձ՝ ո՛վ ազնիւ Տէր իմ,
Խոնարհ ջատագով՝ լինել իմ անձին,
Օ՛հ չէ մեղուցեալ՝ իմ յեկեղեցին,
Լ. Բոգայի հայտնի՝ լեալ առ Տէր վերին:
7. Բանդի երբ հայիմ՝ ես ի կէտն մին,
Յիշեմ զի մի է՝ Ստուած երկնային,
Լ. Բոգայի անարկեմ՝ ի կէտս կրկին,
Նկարին աչացս՝ ինձ Լ. Բոգայի և Որդին:
8. Երբեք կիտից նարտ՝ առնէ յանդիման,
Օգնապատմ խորհուրդ՝ տուր Լ. Բոգայի:
Լ. Բոգայի այնորիկ՝ նարտն քառակէտ,
Լ. Բոգայի անաչաց՝ չորից է հանգէտ:
9. Երբ ի հնգակէտ՝ թուղթն ես նայիմ,
Յիշեմ զիմաստուն կուտան հնգեպին,
Իսկ նարտ վեց կիտից՝ ածէ յերեան,
Օգնեցորդից՝ գործ արարութեան:
10. Լ. Բոգայի կիտիւք՝ դիւրաւ իմանին,
Սուրբ եկեղեցւոյ՝ խորհուրդք եօթնեքին,
Ու թիւ ցուցանէ՝ ըզթիւ փրկելոց՝
Լ. Բոգայի և եօթնաց՝ անձանց արգարոց:
11. Ինչ է օրինակ՝ ինունց բորոտաց,
Օգր ապաքինեաց՝ մարդացեալն Ստուած,
Տան էին սրբա՝ այլ մին փոյթ զարձաւ,
Տալ փառս Ստուածոյ՝ յորմէ փրկեցաւ:
12. Իսկ ոչ ապաքին՝ կէտքն տանեքին,
Որ համայն նարտից՝ է աւարտ վերջին՝
Յայտնի ցուցանեն՝ բանաւէր անձին,
Օգտանաբանեայ՝ պատգամս Լ. Բոգային:
13. Տաց քեզ ապաքին՝ մեկնութիւն յարմար,
Երկից պատկերացն՝ որք ի նոյն ծրար,
Երբ հայիմ աչքս՝ ի դշտոյ նարտին,
Երեւ մտացս՝ իմաց թագաւորին:

14. Որ ի Սողոմոն՝ հոգեւով կապեցաւ,
Լ. Բոգայի խաղաղութեան՝ նորա տեղացաւ,
Բարձեալ թագաւորն՝ յայլում պատկերին,
Գեղեցիկ պատկեր՝ է Սողոմոնին:
15. Երբ մնաց միայն՝ պատկեր ինչ յետին,
Օգր առեալ զինուորն՝ եղ յիւրում ծոցին,
Օգր պատճառ հարցեալ՝ քաջ դատաւորին,
Թէ ընդէր չետուր՝ մեկնութիւն նորին:
16. Յայտ բան խրատութեալ՝ կարմնաւորին,
Լ. Բոգայի պատկեր՝ ի ծոցոյ կրկին,
Լ. Բոգայի տիպ է, սասց՝ այն սինիքորին,
Որ կալեալ կապեալ՝ եղ զին ի բանին:
17. Յիտուն երկու նարտք գոն ի ծրարին,
Յայնքան եօթնեկաց՝ բաղկանայ տարին,
Կէտք երեք հարիւր վաթսուհին հինգ թուին,
Լ. Բոգայի աւուրք են ի մի ամին:
18. Բարձեալ ո՛վ Տէր իմ՝ յաւելից զոյս քան,
Իաչի նարտից լինի՝ տան երեք անգամ,
Լ. Բոգայից առնու՝ լուսին զըջած,
Ի միում տարւոյ՝ ըստ ճիշդ քննութեան:
19. Ի՛նչ ինձ օրոցոց՝ այս ծրար նարտից,
Ի՛նչ այս ծրար և գիրք աղօթից,
Երբ լուար զիմ՝ փառս ո՛վ քաջագործար,
Վճռեալ թէ արդեօք՝ իցեմ յանցաւոր:
20. Ի դատաստանի՝ որք եկեալ էին,
Իմենցուն աչք՝ ի նա հայեին,
Կամակար մտք՝ յալճիւս կային,
Օգրմայեալ ընդ բանս կարմնաւորին:
21. Օգրմանք մեծ կալաւ՝ զուշ դատաւորին,
Ինչ քաջայարմար՝ այն պատասխանին,
Լ. Բոգայի տալ առատ՝ պարգևս զինուորին,
Լ. Բոգայի զնա՝ յիւր որսնուն նախին:

Բարձրագոյն Վրան հետ ունեցած քաղաքական կապակցութիւնները հաստատուն պիտի մնան , թէև Ռուսաց կառավարութիւնը ամէն կերպ հնարքները չ'գործ կըզնէ եղեր այս երկու հա մարտն ազգաց մէջ երկպառակութիւն ձգելու :

Վանի մը անդամաւորութիւնը Երևանայ Վարդապետ միջոցաւ մեր յաւակցութիւնը յայտ ներու վասն սաստիկ ատելութեանը և քրիստո նէական ոգւոյն դէմ եղած թշնամական կրկնը և հակառակութեանը , որ կը տիրէ ՚ի մէջ օրթո քոքս եկեղեցւոյն (Յունաց և Հռովմէական ե կեղեցւոյն : Այս ցաւալի ատելութիւնը՝ այժ մեան քաղաքական պարագայից պատճառաւ օր քստ օրէ ևս առաւել աճելու վրայ է : Ինչպէս յայտնի կըտեսնուի զանազան թշնամական յար ձակողական և պաշտպանողական յօդուածներէն , որ անպակաս կըհրատարակուին երկու հակառա կորդ կուսակցութեանց լրագրաց մէջ :

Կոստանդնուպոլսոյ թիւիշմաֆա իւր Վիսթրու անուն յուսարէն օրագիրը՝ իւր թերթին մէջ որ ՚ի 5 դեկտեմբերի , երկար յօդուած մը կըտա րուենակէ , զոր արժան համարեցինք թարգմանել և հաղորդել մեր յարգոյ ընթերցողացը . որոնք տրամադի սրտիւ պիտի տեսնեն , թէ այս երկու քրիստոնէայ ազգաց մէջ եղած ատելութիւնը վերջին ծայրը հասած է այնպիսի սուրբ կրօնի մը պատճառաւ , որ եղբայրական սիրոյ վրայ հիմնեալ , բարբոթին կարգիլէ զատելութիւնը , նոյն իսկ թշնամաց համար :

Յիշեալ յօդուածը հետեւեալն է :

«Ռուսիոյ տէրութեան և Բարձրագոյն Վրան մէջ եղած այժմեան վէճին սկիզբէն ՚ի վեր , որ բոլոր աշխարհը շարժեց , կայսերական կառա վարութիւնը իւր խոհմու թեամբը ամէն միջոց ներք ՚ի գործ դրաւ տէրութեան ներքին անդոր րութիւնը հաստատուն պահելու և օգոստափառ կայսեր (Յոն հպատակները պաշտպանելու հա մար : Այլև վեհափառ Սուլթանը իւր յայտա րարութեանցը մէջ չի դադարեցաւ անդորրու թիւն պատուիրելու միշտ , և հրատարակելու թէ իւր հպատակ (Յոնները կայսերական յատուկ պաշտպանութեանը ներքե կը գտնուին : Ամա նուպէս յիշեալ վէճին մէջ ազգու կերպիւ մի ջամուսն եղող Լեւոպոլսոյ տէրութիւնները ևս ամէն կարելի միջոցները զանց չըրին՝ (Նատուրա մէջ հանգստութիւնը ապահովելու համար , աղէկ գիտնալով , որ թէ խռովութիւն մը պա տահելու ըլլար , կրնար ՚ի հիմանց կործանել զընկերութիւնը և մտքէ չանցած անդարմանի ւաւերներ պատճառել : Նախան էր այս վէճին մէջ , որ ուղղակի (Սմանցուց կը վերաբերի , ի րենք շարժին ուցոյց ասն այն դիւցազնութիւն որ զարմացուց զբոլոր Լեւոպոլսոյ : Վանապէս ւանական էր որ (Յոնները ևս շարժին իրենց հաւատարմութիւնը ինդոյն համար , ըստորում ներկայ վէճին մէջ այնքան խօսք կըլար անոնց վրայ : Սակայն կայսերական կառավարութիւն ՚ի գործ դրած արժանաւոր կարգադրութիւն ներք անոնց շարժումը հանդարտեցուցին իբրեւ բժշկարար բաւասանով մը , և հետեւեալ (Յոն ներք անխռով հանգիստտի մնացին դէպքե րուն և Վիսթրու Վանապետութեան կամարը :

«Այլ ՚ի մէջ այս հասարակաց անդորրութե մարդակերպ օձ մը , այսինքն (Յիսուսականութիւն չի դադարեցաւ այս վէճին սկիզբէն ՚ի վեր , սո ղալով իւր նողկալի շարժոց վրայ , ատելութե և թշնամական կրկն թոյնը սերմանել , առանց հիմնուոր պատճառ մը ունենալու , որովհետեւ (Յիսուսականութեան կամ Հռովմէական կրօնին վրայոց այժմ ամենեւին խօսք մը չի կայ : Դատ անդամ այս օձը իւր թուանալից նետերը արձա կեց ընդդէմ ուղղափառաց (օրթոքոքս (Յուն նաց) և մօտերս իսկ գրեթե արհեստը չարացար ՚ի կիր արկանելով , յուղարկեց Պաւնքֆորդի օրագրոյն իւր գոխային յօդուածներէն մէկը , որոց միջոցաւ կը յուսայ կործանումն պատճառ եւլ (Նատուրա մէջ , որպէսզի յայնժամ զինքը վեր վերցընէ իւր գաղանային զարհուրելի գրու իւր , Հեռի ՚ի մէջ գիտաւորութիւնը՝ յիշեալ մարդակերպ գաղանաց կարգը դնելու (Թուր քաստանի ամէն Հռովմէականները : Վանապէս հեռի ՚ի մէջ ատելութիւն սերմանելու գիտա

ւորութիւնը՝ ՚ի մէջ Հռովմէականաց և ուղ ղափառաց : Թուրքաստանի մէջ գտնուած Հռ ումէականաց փոքրիկ և սակաւամարդ ընկե րութիւնը չի կրնար ոչինչ եղանակաւ , իւր ուղ ղափառ (օրթոքոքս) եղբայրց ատելութիւն կամ նախանձը շարժելու , և ընդհակառակն օրթո քոքսները անհամար կերպիւ առաւել բազմա թիւ ըլլալով անոնցմէ , և իրենց տայրեր մէջ գտնուելով՝ կըպարտաւորին ունենալ Հռովմէա կանաց համար նոյն եղբայրական սէրը , զոր կը պատուիրէ իրենց մեր սուրբ հաւատքը : Իսկ (Յիսուսականաց և անոնց արքանեկաց գիւական թեւադրութիւնը՝ օրթոքոքս (Յունաց կարեկցու թեանը և անարգանացը արժանի է : Ի վերայ այս ամենայնի տեսցուք , առաւելապէս հետա քրքրութեան համար , թէ մարդակերպ օձը ինչ իմաստակութիւններ գտաւ յուղարկելու մօտերս ՚ի կոստանդնուպոլսոյ առ Պաւնքֆորդի լրա գիրն , որուն 281 թուոյն և նոյեմբերի 24 թեւ թին մէջ ըստ նոր տումարի , հրատարակուած է : Այս լրագիրը Լեւոպոլսոյ համարումը ունե նալով , կըզարմանա՞մք թէ ինչպէս յանձնառու եղաւ իւր էջերուն մէջ զնեւու այնպիսի դար չելի օտութիւններ :

«Հաւատարմ այս յօդուածը :

«Յոնները չէին կրնար ծածկել իրենց տըրտ մութիւնը (Նիգդիոյ և Վաղդիոյ նաւատորմաց կոստանդնուպոլսոյ մօտեւուն համար) , ըստորում գերապատիւ Նիքիոս պատրիարքը և բոլոր հասարակութիւնը որ օսմանեան կառավարութե հպատակ է , զուր տեղը երախտագիտութեան յայտարարութիւններ կըմատուցանեն Բարձրա գոյն Վրան , Սուլթանին և փաշաներուն քանզի (Յոնները Ռուս եւ Ռուս պիտի ըլլան միշտ , նոյնպէս են նաև Հեռեւեալները , վասնզի մեծ տարբերութիւն կայ հպատակ (Յունաց և ազատ (Յունաց մէջ) : Վայց թէ հպատակ և թէ ազատ (Յոնները իրենց տունները ունին զկենդանագիրե րը Նիկիոյոյս կայսեր , անոր որդւոցը , և Վիշք սանդր ու կոստանդնուպոլսոյ իշխանացը :

«(Թոն թագաւորին դեսպան քիւր Սեթաքսան խիստ տխրութեան մէջ կըգտնուէր անգղիական նաւուց մօտ օրը :

«Պէտք չէ մոռնամք ըսելու , թէ քիւր Սեթիւր բուլն քանի մը ամիս յառաջ (Սեթաքսան վերա դարձաւ , թէ ձեւացուց զինքը որպէս թէ երեւելի պաշտօնի մը կու գայ , թէ կոստանդնուպոլսոյ մէջ գաղտնի ընկերութիւն մը կայ՝ որ եղբայրս րութեան վրայ հիմնեալ է : Այս ընկերութեան կը վստահեն Պաւնքները և այս պատճառաւ մեծ և ընդհանուր ռարախութիւն ունեցան երբոր դաշնակցաց նաւերը եկան . այսինքն՝ վանե եր կիւղին թէ չըլլայ որ օր մը (Յունաց դաւաճու թիւնը յարձակի ընդդէմ (Սմանցուց և այս բանը մեծ վտանգի մէջ պիտի ձգէր զՊաւնք ները և անոնց ստացուածքը :

«Լեւիշ բաւերով խօսելով , (Յիսուսականու թեան չար ոգին կ'աշխատի զբարոտութիւն ընել Բարձրագոյն Վրան հպատակ (Յունաց վրայ , և բոլր թէ կուրօրէն անձնատուէր եղած է Ռուսիոյ տէրութեանը , և որ աւելի գէշն է , կը ջանայ կասկած ձգել (Սմանցուց սիրտը ընդդէմ Յունաց , ներկայացնելով զանոնք իբրեւ գաղտնի ըն կերակիցք և դաւակիցք , պատրաստ ըլլալով յար ձակել ընդդէմ (Թուրքաց : Այս բաները գրողը շատ աղէկ գիտէ թէ իւր սատանայական երեւա կայութեան պարզ գիւտերն են . բայց և այնպէս այս միջոցներով կը յուսայ կրկնել գրգռել , և կործանում մը պատճառել , որուն առջև երբ առ նեղու համար կայսերական կառավարութիւնը և Լեւոպոլսոյ լուսաւորեալ կառավարութիւնները ա մէն կերպիւ ջանացին : Այս այս թշուառականե րը ինչմտօք արդեօք այս ամէն բաները կը ներ գործեն , անշուշտ առանց հիման և միայն դիւ ւական ոգիէ շարժեալ . քանզի երբեք չեն կըր նար մտքէ անցընել թէ (Յիսուսականութիւնը յառաջ պիտի երթայ (Նատուրա մէջ :

«Վերջապէս պարտք կը համարիմք մեզ հան դարտեցնել զհամազգիս մեր , ապահովելով զանոնք հաստատուն կերպիւ մը , թէ վեհափառ Սուլթանին խոհմու կառավարութիւնը սրտմը տութեամբ կ'անարգէ (Յիսուսականաց այս օրի նակ չարախօսութիւնները :

Չորս մեծ տէրութիւնները , այսինքն Նիգ դիան , Վաղդիան , Լեւոպոլսոյ և Ռուսիոյ իրենց երեսփոխանաց ձեռքը առաջարկութեան ծա նուցադիր մը մատուցին անցեալ շաբթու Բարձ րագոյն Վրան : Այս ծանուցադրոյն սկիզբը գրուած է որ յիշեալ չորս տէրութիւնները յու սալով թէ Ռուսաց կայսրը գետափնական բա նախօտութեանց թեւը կտրուած չհամարիր պա տերազմին հրատարակութեամբ , և աղէկ դիտ նալով յիշեալ կայսեր յայտարարութիւններէն , թէ միայն կըցանկայ ապահովուած տեսնել կա տարեալ հաւասարութիւնը իրեանց և արտօ նութեանց՝ զորս օգոստափառ Սուլթանը և իւր մեծափառ նախահարքը շնորհած են Բարձրա գոյն Վրան հպատակ քրիստոնէից , և միւս կող մանէ օսմանեան կառավարութիւնը՝ այս յիշ տարարութեանց պատասխանելով ուրիշ յայտա րարութեամբ մը , թէ իւր պատուոյն վերաբե րեալ գործ մը կըհամարի շարունակել զիշեալ իրաւունքը և արտօնութիւնները և թէ այնա րաստ է միշտ վստահան մը տարւել երկու տէրու թեանց մէջ պատահած վէճին , ուստի դեսպա նական բանախօսութիւնները վերստին պիտի նո րագուին : Այս բանին համար Բարձրագոյն Վրանը լիակատար իշխանութիւն ունեցող դես պան մը պիտի անուանէ , զինագաղաւթն մը ընդունելով , և հետեւեալ չէզոք բաղադր մը մէջ պիտի խօսակցուի հաշտութեան վրայոց՝ մեծ տէրութեանց գործակցութեամբ , յառաջմանէ որոշեալ հիմանց վրայ : Վանապետն իշխանու թեանց պարպուիլը՝ այս բարեկամական կարգա դրութեան առաջին պայմանը ըլլայ պիտի : Հա մին 1841 յուլիսի 1-13ին գաշնադրութեան յառ աջարանութեանը մէջ չորս տէրութեանց կող մանէ եղած յայտարարութիւնները կերպապէս պիտի հաստատուին նոյն իսկ տէրութիւններէն յօգուտ օսմանեան անկախութեանը և ամբող ջութեանը՝ նմանապէս Լեւոպոլսոյ տէրութեանց օգտին համար :

Սպարաքաղսքիս մահմետական դպիրները (սոֆ թա) խիստ յանցաւոր ընթացք մը ունեցան , ու զելով դէմ դնել կայսերական այս որոշմանը և խռովութիւն յարուցանել հասարակութեան մէջ : Սակայն կառավարութիւնը իւր սովորա կան խոհմութեամբ և նախադրուելութեամբ իսկին ազգու միջոցներ ՚ի գործ դնելով՝ անոնց խռովայոյզ ժողովները ցրուեց , և զվսաւոր յանցաւորները ձեռք ձգեց ու ձմեռանոցնե րուն մէջ բանտարկեց :

Կայսերական հրովարտակա հետեւեալ փո փոխութիւնները տեղի ունեցան :

Բարձրագոյն Վրան փաշան՝ մեծ ծովապետ անուանեցաւ փոխանակ Սահմուտ փաշային :

Պրուսա նահանգին կուսակալ բարձրագոյն Վանի փաշան՝ պաշտօնէից ժողովոյն (մէճիսի խաստէ) անդամ անուանեցաւ :

Ղիտտէի վաղեմի կուսակալ Վիհա փաշան՝ իւր տալիստիկեար նահանգին ընդհանուր կառ ավարիչ կարգեցաւ :

Սպանիացի զորապետ Բրիմը իւր բոլոր պաշ տօնատարներով ամսոյս 7ին վեհափառ կայսեր ներկայացաւ իւր հրաժարական խոնարհ յարգան քը մատուցանելու և մեկնելու հրաման խնդրե լու համար : (Գոստափառ Սուլթանը խիստ մարդասիրութեամբ և պատուով ընդունելու թիւն ըրաւ յիշեալ զորապետ կոմսին , որ հե տեւեալ օրը գաղղիական շոգեւաւով մեկնեցաւ իւր հայրենիքը վերադառնալու :

Լեւոպոլսոյ Սիւտիւլ (Թիւրքիա) երեւելի բաղադա գէտ անձը անցեալ շաբթու հասաւ ՚ի կոստան քնուպոլսոյ , լմնունէն գալով :

Լեւոպոլսոյ անգղիացի պատերազմական շոգեւաւ և երկու գաղղիացի պատերազմական շոգեւաւ ամսոյս 9ին Վիշքոզէն իջնելով , Տօլմա պաքճէի և Թոփիսանէի առջև խարխիս նետեցին :

Դեկտեմբերի 11ին Տեփարի անուն շոգեւաւ շոգեւալ թեան հասաւ ՚ի կոստանդնուպոլսոյ , Ռուս նէն գալով , Հետեւեալ օրը Վիշքոզէն անուն Նիգդիոյ տէրութեան շոգեւալ կըկայարկ մեծ նաւը հասաւ :

Պոքրէշէն կը գրեն թէ մօտիկ Պիւտպէր

պաշտօնատարը, զոր Ռուսաց կայսրը նախագահ կարգած է Վարդապետի և Մարտիրոսի բաղարար կան կառավարութեանը, հասեր է մօտերս ի յիշեալ մայրաքաղաքը:

— Ընդոյս 11ին օսմանեան շոգենաւը Ռուսաց անուն, մեկնեցաւ Կրեմլէ երթալու կառավարութեան յատուկ պաշտօնի մը:

— Այսպէս անկողնային զորաց հրամանատար Սէնտ-Մարտին փաշան անցեալ շաբթու մեկնեցաւ Նիստոյի բանակը երթալու: Իսկ Ռուսաց Եփեսոսի դեռ Կ. պօլս կը գտնուի:

— Գլխաւոր անկողնային բժշկականութեան կայսերական դպրոցին գաստուները՝ իրենց ամսական վարձուց մէկ մասը թողուցին ինքնատ հասարակաց քանձուն, և միայն իրենց ճիշտ արդուտին հարկաւոր եղած գումարը կառնուն ամէն ամիս: Այսպիսի աղքատութեան գործքեր անսպաս կը լսուին, որ մեծ պատիւ կընէ օսմանեան հայրենասէր ժողովուրդեան:

— Սայրաքաղաքի մէջ ուտելիքները ընդհանրապէս այնպիսի բարձր գնոց հասան, որ իւրաքանչիւր գերդաստանի ամսական ծախուց մէջ զգալի կերպիւ փոփոխութիւն մը եղաւ:

— Եւ Օսման մէջ մօտերս խիստ ահագին աւելիւցած թիւն պատահելով ութուան նաւու չափ խորտակուեցին: Եւ մանապէս կը հաստատեն թէ Վարդապետի կողմը նաւակործութիւններ եղեր են: Գէնէտուէն մինչեւ ի կալիբուլ տասնեակ նաւ ցամաքը ինկեր են: որոց մէջ կընշանակեն երեք սիւնով անգղիական գեղեցիկ նաւ մը:

— Բարբառիկանցիեան մեծարգոյ Սկրտիչ աղային անուանահի ամուսինը, որ վսեմաշուք Գէորգ ամիրային քեռորդին է, ամսոյս 11ին ծննդաբերութեան առթիւ առ լսուած փոխեցաւ ի Վիշեքթաշ իւր ծաղիկ հասակին մէջ: Հանգուցելոյն բարեպաշտ վարքը, համեստութիւնը և ուրիշ առաքինութիւնները յատուկ յիշատակութեան և գովասանաց արժանի են: զորոք յիշելով, կը պարտուէր ին իւր գորովագութ ծնողքը, մեծատոհմ աղբակները և իւր բոլոր բարեկամները չափաւորել իրենց օրինաւոր կսկիծը և միւթ թարիւղ զոտակաւ, պատկառ մնալով Վերին Կայսրականութեան անգլիական տնօրէնութեան:

Եւ անհոգելոյն յուղարկաւորութիւնը մեծ հանգիսի կատարեցաւ ի խուրուհէլէ ի ներկայութե սրբազան Պատրիարքին:

ՔԱՆԱՔԱՆ ԽԱՌԻՔ

Չիւսնիս, 18 Դեկտեմբերի:

Բաղում միութարութեամբ կը լսեմք, թէ Լեւոնտի բարեխնամ Մարտիրոս գերատաւր տէր Վարդապետ սրբազան արքեպիսկոպոսին աղագասէր ջանիւքը՝ ուսումնասիրական բարեպաշտ ընկերութիւն մը հաստատուելու է ի Վահրէ ի յառաջագիւծութիւն Հայոց դպրատան նոյն մայրաքաղաքին: Իսկ դպրատան նիւթական շինութիւնը տէր Վարդապետ մեծապատիւ կարգաւոր աղային յատուկ արգեամբը կը ըլլայ, որ արդէն բաւականապէս յառաջացեալ է:

Յիշեալ ընկերութիւնը, զոր միտք ունին անուանել Ռիւթ-Ինիս Եփեսոսի Գալատիան Լուսաւորակոն Հայոց, արդէն տասը հազար զուռուշ գրամագրու ժողովք է իւր յարգոյ անդամաց օգնութեամբ: Աւելորդ կը համարեմք յիշել աստանօր, թէ արդի մեծ գովութեան և երախտագիտութեան արժանի է թէ յիշեալ մեծաշուք կարտոյետ աղային աղգասիրական առատաձեռնութիւնը և թէ նորահաստատ ընկերութե բարեխնամ աղգօգուտ ջանքը:

— Սեր լուսարեւի հոգեմբերի 9 թուոյն մէջ ցաւալի սրտիւ դատաւարտեցինք Լեւոնտի հոգեւոր առաջնորդ Գերմանիկի տէր Յովհաննէս եպիսկոպոսին անարժան ընթացքը, մեր անկալութիւնը յայտնելով թէ Կոստանդնուպոլսոյ աւանդապատիւ մեր սրբազան Պատրիարք Հայր և աղգային գերագոյն ժողովը աղգասիրական խնամօք պիտի փութան Լեւոնտի բարեմիտ և ուսումնասէր ժողովրդեան օրինաւոր գանգատաւնացը ուշադրութիւն մատուցանել: Սեր աղգօ.

գուտ անկալութիւնը ի դերն չեւաւ: քանզի Կոստանդնուպոլսոյ կողմէն մեզ թէ յիշեալ եպիսկոպոսը՝ սրբազան Պատրիարքին նախագահութեամբ եղած աղգային ժողովին վճռով իւր առաջնորդական պաշտօնէն արգէն զրկուել է:

— Սրբաբան մեծապատիւ և բարեխնամ Վարդապետ աղան՝ ընկերութեամբ իւր աղետական ընտանեաց, ամսոյս 5ին աւստրիական շոգենաւով հասաւ Իզմիր՝ Պէրութէն գալով, և նոյն օրը երեկոյն շարունակեց իւր ճանապարհորդութիւնը Կոստանդնուպոլսոյ երթալու:

— Երեւոյ շաբթու քաղաքի կառավարչին լուր եկաւ, թէ քսանի չափ աւաղակ Վամուս կղզին ձկնորսի նաւակաւ մը Նիստոյի կողմը անցեր են, իրենց դատաւարտեցին զիստաւորութիւնները ի գործ գնելու համար: Սեր վսեմապաշտ կուսակալը անմիջապէս ամէն կարգադրութիւնները տնօրինեց՝ յիշեալ աւաղակները շուտով ձեռք անցնելու համար, որպէսզի չըլլայ թէ հասարակաց ապահովութիւնը խորհի վնասի:

— Բրուսիոյ տէրութեան ֆուէկաթը, զոր լըրագրոյս նախընթաց թերթին մէջ յիշատակած էինք, անցեալ շաբթու հասաւ մեր նաւահանգիստը: ուր ժամանակ մը պիտի մնայ:

— Հոլանտիոյ պատերազմական կողմը Սաքսոն անուն ամսոյս 8ին հասաւ Իզմիր Վարձային գալով, և քանի մը օրէն ետեւ նոյն տէրութեան Օր-Հոլաք ըստած պիտիք, որ մեր նաւահանգիստը կը գտնուէր, մեկնեցաւ Վարձա երթալու:

ՔԱՆԱՔԱՆ ԽԱՌԻՔ

Չիւսնիս, 18 Դեկտեմբերի:

Այս շաբթու 17000 կենդինարի չափ Մագիլոյ տեսակ փալամուտ փաճառեցաւ 64-65 զուռուշ: Թրեւտու տեսակին գինը՝ 90 զէշ է: քամութիւն ըստածինը՝ 68 1/2: Ափսոսք 100էն 98ի իջաւ չէքին: Տօրոնը 238էն 260 զուռուշ կը ծախուի, ըստ տեսակին: Տօրեանը հանգարտութեան մէջ է: Թէեւ գինը 33-34 զուռուշ է միշտ: Գարինի գինը՝ 14-14 1/2 է ֆրանկապօրոս: Ղէհրին 7-7 1/2 զէշ զփուարաւ կը ծախուի: Սեղանամը գիւրաւաճառ է 900-920ի կենդինարը: Նիպը (գալայ) 1000-1010 զէշ հաղիւ թէ կը ծախուի: Սրդան կարմիր (գրմը) 72-75 զէշ է օխան: Խահլին 900-920 զէշ հարկը օխան: Շաքարը՝ 230-235 զուռուշ կենդինարը: Վրդեղը 7-7 1/2 զուռուշ է օխան:

Բնիւյք Գրամադիւթիւն:

Օսմանեան լիւս 108 զուռուշ կաղնիւղէ:
Լոնտոն 115-115 1/2
Մարսիլիա 184-185
Թրեւտ 404-406

Սիւրիոյն Խաճիւրիւք Լուսաճ Ընիւյք
Հանալան Գրամիւյ:

	Զուռուշ
Օսմանեան լիւս	116
Սէնտիւրի	23
Հին Վաղի	26 1/2
Սահմուտի	96
Ռուսիէի գէնձիւրի	11
Սոմալի	32
Խուռուշուտ	33
Մագիլոյ լիւս	125
Լուր տօր	100
Փոլ իմբէրիալ	102
Մաճառ, լմանը	60
Կալուրդ ոսկի	62
Սիւնադորդ թալէն	28
Ընծուանկար թալէն	26
(ձանկար թալէն	22
Հինգ ֆուանքնոց թալէն	25
Տրախի	22 1/2
Ռուսիոյ թալէն	20
Օսմանեան տէրութեանց թալէն	25
Յիւսիք	4 1/2

Այս գիներէն հարկուին 12-13 իլլէցնելով, հինգնոց գրամ կ'առնուի, հինգ զուռուշ արժէքով, բայց այս գրամը խիստ հազուադիւր է:

ՔԱՆԱՔԱՆ ԽԱՌԻՔ

ԱՌՈՂՁՈՒԹԻՒՆ ԱՄԵՆՅՈՒՆ

Պիւղհապի թոյլմայի Հոլոնի:

Այս անգին գեղը, որ բոլորովին բաղկացեալ է առողջարար խոտերէ, չի պարունակեր իւր մէջ ոչ մէկի և ոչ ուրիշ վնասակար գոյացութիւն մը: Արջափ որ քաղցր է փափուկ և մատաղ մանկանց ու խիստ տկար կաղնեւածոց համար, նոյն չափ շուտ և հաստատուն է արմատախիլ ընկուղհիւնները: Բայց յայտնաւէ կատարելապէս անմիտ է ի մասին իւր ներգործութեանը և հետեւութեանը: Այս գեղը առնուելով, կը հետաքոտէ և միանգամայն կը փարատէ ամէն տեսակ հիւանդութիւնները որ և լցէ աստիճանի հասած ըլլան և որչափ հին ժամանակէ հետէ արմատացեալ ըլլան: Հազարաւոր մարդիկ բժշկական այս գեղը գործածելով, որոցմէ շատերը գերեզմանին դուռը հասնելէն ետեւ, քիչ մը յարասեւութեամբ վերստին ստացան իրենց առողջութիւնը, և կենդանական զօրութիւններն ձեռք բերին երբոր ուրիշ ամէն գեղերէն յոյսերն իրենց էին բոլորովին:

Աստի սաստիկ անտացեալները յուսահատութեան մէջ թող չլինան: այլ արժանաւոր փորձը ընեն այս արտուական գեղին աղբու ներգործութեանը, և շուտով իրենց բաժառորդութիւնը ստանալու բարեբաղորդութիւնը պիտի ունենան:

Կը յորդորեմք զհիւանդները, որպէս զի արջափ կարելի է, փութապէս հոգ տանին գործածելու այս բժշկարար գեղը հետեւեալ խօթութեանց համար. որ են,

- Բնահատական ջերմք (ֆիէվը Էնթերմիթանթ):
- Շնորհեւութիւն (ասթմա):
- Սարդոյս մորթոյն վրայ եղած բիծերու ակտը:
- Բոլեւական ջերմքը:
- Սաղճ (գաֆրա):
- Խիթ (սանձը):
- Թորացաւութիւն, կամ թորային տկարութիւն:
- Լուսաղում (սթոնի):
- Տրգողութիւն (սրգա):
- (ձիկ (երանձրք իլլէթի):
- Կանանց ամսական օրինաց անկարգութիւնը:
- Լմէն տեսակ ջերմքը:
- Ստացաւութիւն (նիդրիս):
- Վիսացաւութիւն:
- Դժուարամարտութիւն:
- Թորեքում (էնֆրամասիոն):
- Դալուկ (սարլըք):
- Լեղի (գառա ճիւր) հիւանդութիւնը:
- Երկամաժետութիւն (նէֆրիթ):
- Տեւատեւութիւն (մայաղը):
- Յօդացաւութիւն (բիւմաթիս):
- Սիւրբագեւութիւն:
- Խոյ պարանոցի (սուաճա):
- Երկրորդական գէպը գաղղղական ակտի:
- Խիճ երկամանց և միզանոցի (կապիւլ):
- Աստիկ ջրցաւութիւն (սրագում):
- Սուրցը (գիւմէր):
- Կիւք (կալէն):
- Լմէն տեսակ որդերը (սոլուլճան):
- Երկրորդական ակտերը (ձիւնք իլլէթի):
- Թուրութիւն և նուազում ուժոյ, սո և իցէ պատճառներէ ծագած ըլլան:

Այս գեղահատերը կը վաճառին ի Լոնտոն միտր թովմա Հոլոնիէին գործատուներ, որ է Սիւնաք ըստած թաղը թիւ 244. Իսկ օտար երկրները գրաստ որ գեղափաճառաց բով կը գրուեն: Իզմիրի մէջսինթօր Լիճէլօ Ղիւտիչի գեղափաճառին խանութը կը ծախուի, որ ի Սիւնական թաղը Սիւնիէ ճապիլի ըստած փողոցը թիւ 30, Լատինացոց Սանթա Սարիս եկեղեցւոյն գիմարը:

Այս գեղահատից տուփերը գտնաւան մեծութեամբ են, և կը վաճառուին 8-21 և 32 զուռուշի իւրաքանչիւրը, և ամէն մէկուն մէջ տարեալ ծանուցաբեր մը կայ, որ յիշեալ գեղահատից գործածութեան վրայօք մանրամասն տեղեկութիւններ կու տայ, գաղղղարէն, անգղիարէն և յունարէն լեզուաւ:

Հրատարակիչ և տէր լուսարար:
Պիւղհապի Պ. Պալապարեան: